

Smittskydd Skåne

ኤች-አይቪ – ነቲ ኣብ ዝተረጋግአ ደረጃ ፍወሳ ኤች-አይቪ ዘሎ ሰብ፣ ሓበሬታ ንሕሙማት

ብዛዕባ ምክልኻል ተላባዒ ሕማም ብሓኻይም ተላባዒ ሕማም ዝወሃብ ተበታኒ ወረቐት

እዚ ሓበሬታ'ዚ ስለምንታይ'ዩ ተዋሂብካ ዘሎ?

ብገተኢት-መድሃኒታት ዝፍወስ ኤች-አይቪ ስለ ዘለካን ሓኪምካ ድማ ነቲ ዝወሃብካ ዘሎ ፍወሳ ኣብ ዝተረጋግአ ደረጃ ኣሎ ኢሉ ስለ ዝወሰነን'ዩ። ዝተረጋግአ ደረጃ ፍወሳ ኤች-አይቪ ዝበሃል

- መጠን ሻይረስ ኣብ ደምካ ኩሉ ሻዕ ኣመና ሒደትን ካብ ምውሓዱ ዝተላዕለ ክዕቕን ዘይክእልን ምስ ዝኸውን
- ዝተኣዘዘልካ መድሃኒት ከየቋረጽካ ብቐጻሊ ኩሉሳዕ ተጠንቂቕካ ምስትወስድን
- መጠን ሻይረስ ኣብ ምክትታልን ፍወሳ ኣብ ምርካብን ኩሉሳዕ ኣብ ተበህልካዮ ግዜ፤ ማለት ካብ 2-4 ግዜ ኣብ ዓመት ወይ ሓኪምካ ኣብ ዝመደበ እዋን፤ ምስ ትርከብን እዩ።

ኤች-አይቪ እንታይ'ዩ?

ኤች-አይቪ ንስርዓት ምክልኻል-ኣካልካ ዝጸሉ ሻረስ እዩ። ሎሚ፣ ብልክዕ እንተተወሲዱ፣ ነቶም ኣብ ኣካል ዘለዉ ሻይረስ ዘጉድልን ነቲ ኤች-አይቪ ዘለዎ ሰብ ንነዊሕን ኣዕጋቢ ህይወትን ከንብሮ ዘክእል መድሃኒ ኣሎ። ሓደ ሰብ ኣብ ዝተረጋግአ ደረጃ ፍወሳ ዝርከብ ኤች-አይቪ እንተ ኣለዎ፣ እቲ ሕማም ብጾታዊ ርክብ ክመሓላለፍ ተክእሎ ይከኣሎ። ኤች-አይቪ ዝተለበደ ኣይሓውን'ዩ። እቲ ኣብ ዝተረጋግአ ደረጃ ፍወሳ ዝርከብ ሰብ'ውን እንተኸነ፣ ኣብ ኣካላቱ እቲ ሻይረስ ኣለዎ።

ኤች-አይቪ ብኸመይ ይመሓላለፍ?

መብዛኡትኦም ኤች-አይቪ ዘለዎም ሰባት ዝልበዱ መከላኸሊ ከይተጠቀሙ ርሕማዊ፣ መሃንቱሳዊ ወይ'ውን ኣፋኣዊ ጾታዊ ርክብ ምስ ዝፍጽሙ'ዮም። ኤች-አይቪ ዘለዎ ደም ተላባዒ ስለዝኾነ ካብ ሰብ ናብ ሰብ ብምምሕልላፍ-ደም፣ ብመውጋእቲ መርፍእ ወይ'ውን ብኸልእ ዓይነት መውጋእቲ ክመሓላለፍ ይክእል'ዩ። ይኹን ደኣምበር፣ ዝተረጋግአ ደረጃ ፍወሳ ኤች-አይቪ ነቲ መጠን ሻይረስ ኣብ ደም ኣዝዩ ስለዝኸንዎ፣ ብጾታዊ ርክብ ሰብ ክትልብድ ኣይትክእልን ኢኻ። ኣብ እዋን ብደም ምልባድ፣ ንኣብነት ብመውጋእቲ፣ ብመብጣሕቲ ሓደጋታትን ሰብ ዝተጠቀመሉ ስሪንጃ ብምክፋልን(ብምልቃሕን)፣ ወላ'ኳ እቲ ሰብ ኣብ ዝተረጋግአ ደረጃ ፍወሳ ዝርከብ ኤች-አይቪ ይሃልዎ፣ እዚ ብደምቢ ስለ ዘይተጸንዐ፣ እቲ ሕማም ክመሓላለፍ ተክእሎ ክህልዎ ይክእል'ዩ። ኣብ እዋን ጥንስን ሕርስን ምጥቂብን፣ኤች-አይቪ ካብ ኣደ ናብ'ቲ ዕሽል ወይ ናጽላ ክመሓላለፍ ይክእል'ዩ። እታ ኣደ ኤች-አይቪ ከም ዘለዋ ኣቐዲሙ እንተ ተፈሊጡ፣ ነታ ኣደ

መድሃኒት ጌርካ ነቲ ናጽላ ድማ ካብ ምጥቧብ ብምቕጥብ፤ ነቲ ኣብ ልዕሊ እቲ ናጽላ ዘሎ ሓደጋ ዳርጋ ብምሉኡ ከተወግዶ ይከኣል'ዩ።

ኤች-አይቪ መዓስ'ዩ ዘይላበድ?

ኤች-አይቪ ብምስዕዓም፣ ብምሕቕቕቕ ይኹን ብምትንኽኽፍ ኣይመሓለፍን'ዩ። ብንብዓት፣ ብሽንቲ ማይ፣ብሽንቲ ደገ፣ብተምላስን ብደም ዘይብሉ ነድሪ ኣፍንጨ(ንፋጥ) እውን እንተኾነ ኤች-አይቪ ኣይላበድን'ዩ።ደም ምስ ኣብ ልዕሊ ዘይተጎድኦ ቐርቦት ምስ ዝራኸብ ሓደጋ ምልባድ ይብሉን።

መሰላት

ብመሰረት ሕጊ ምክልኻል ተላባዕቲ ሕማማት፤ ምምርማር፤ ሕክምና ኬድካ ምርኣይን ሕክምና ኤች-አይቪ ምርካብን ነጻ'ዩ ። ከምኡ'ውን ነቲ ሕማም ኣብ ምእላዩ ሓጋዚ ክኸውን ዝኽእል ልቦናውን ማሕበራውን ደገፍ ክትረክብ መሰል ኣለካ። ካልኣት ሰባት ንኸይትልብደም ብኸመይ ክትከላኸል ከም ዘለካ'ውን ሓኪምካ ምኽሪ ይልግሰልካ'ዩ።

ሞያዊ ንጥፈታት

ብሓፈሻኡ ለበዳ ኤች-አይቪ ኣብ ምህሮኽ ይኹን ኣብ ሞያዊ ንጥፈታትካ ኣይድርተካን'ዩ።

ጥንስን ምጥቧብን

ንስኽን ብጻይክን ናይ ምጥናስ ድሌት እንተ ኣለኩም ብዝተሓተ ሓደጋ ምምሕልላፍ ለበዳ ናብ'ቲ ዕሽል ተገይሩ ጥንሲ ክትሕዚ ሓገዝ ክትረኽቡ ትኽእሉ ኢኹም። ኤች-አይቪ ዘለዎ ነፍሰጻር ነቲ ዕሽል ካብ ልበዳ ንምክልኻል ኣብ ፈለማታት እቲ ጥንሲ ብዛዕባ እቲ ረኪሳቶ ዘላ ኤች-አይቪ ንኸፍሊ ጥዕናን ሕክምና ክትሕብር ግዴታኣ'ዩ። ግዴታ መኸኒኡ ድማ ከሎ ጌና መከላኸሊ ስጉምቲ ንምውሳድ'ዩ። ኤች-አይቪ ዘለዎን ደቀንስትዮ ከጥቡባ ይብሉን።

ኤች-አይቪ ዘለዎም ቁልዑ

ወላድን/ሞግዚትን ቁልዓን ብሓኪሞም ብቐጻሊ ምስ ዕድሚኡም ዝሰማማዕ ሓበሬታ ምክልኻል ለበዳ ይወሃቦም'ዩ። ኤች-አይቪ ዘለዎም ቁልዑ ልክዕ ከም ካልኣት ቁልዑ መሰል መዋእለ ሕጻናትን ትምህርትን ይህልዎም'ዩ። ፍሉይ ሓልዮት ዘድልዮ ካልኣ ድልዮታት'ውን ክህልዎም ይኽእል እዩ። እቶም ወላድቲ/ሞግዚት ፍቓደኛታት እንተ ኾይኖም እቲ ዝሕክሞም ሓኪም ወይ ሓኪም ተላባዲ-ሕማም ንመዋእለ-ሕጻናት ሓበሬታ ክህብ ይኽእል'ዩ።እቲ ቁልዓ ትምህርቲ ምስ ጀመረ ድማ፣ ክፍሊ ጥዕና ናይ'ቲ ቤት-ትምህርቲ ክሕበር ይግቦኡ።

ኣብ ርሕማዊን መሃንቱሳዊን ኣፍኣውን ጾታዊ ርክብ ኮንዶም ምዝውታር

ካብ ኤች-አይቪን ካልኣት ብጾታዊ ርክብ ዝመሓለፈ ሕማማትን ንምክልኻል፤ ኮንዶም ሓደ ጽቡቕ መከላኸሊ እዩ። ኣብ ዝተረጋገገ ደረጃ ፍወሳ ዝርከብ ኤች-አይቪ እንተ'ለካ፣ ኣብ እዋን ጾታዊ ርክብ ኮንዶም ክትጥቀም ዝኾነ ይኹን ግዴታ ዋላ ኣይሃልኻ ደኣ'ምበር፤ ካብ ካልኣት ብጾታዊ ርክብ ዝመሓለፈ ርኽስታት ንኸትከላኸል ግን ኮንዶም ክትጥቀም ምሕጽንታ ይወሃብካ።

ደም ኩሉሳዕ ከም ሓደ ሓደገኛ ተላባዒ ክተሓዝ ኣለዎ

- ሓደ ሰብ ቀሓልኻ ኣብ ምጅናን ይኹን ኣብ ካልእ ተመሳሳሊ ሕክምና ደምካ ክትንክፎ ተኸእሎታት እንተ'ሎ፤ መከላኸሊ ዳንቲ ክጥቀም ይግባዕ።
- ዝኾነ ደኹን ሰብ ደምካ እንተ ተንኪዖ፤ ንኣብነት ደምካ ኣብ ክፋት ቁስሉ እንተ ኣትዩ ወይ ብመውጋእቲ ደኹን መብጣሕቲ ደምካ እንተ ተንኪዖ፤ ነቲ ሰብ ደምካ ብኤች-ኣይቪ ዝተለኸፈ ምኪኑን ንሱ/ንሳ ብዝቐልጠፈ ምስ ሕክምና ተላባዒ ሕማም/ ወይ ሕክምና በዓልተራ ተራኪቡ ክረኣ ከምዘለዎ ክትሕብሮ ይግባዕኣካ።

ኸልእ ሰብ ከይትልብድ ግድን ክትኸተሎም ዘለካ ቕድመ ጥንቃቕታት

ብመሰረት ሕጊ ምክልኻል ለበዳ፤ ኤች-ኣይቪ ንሓደ ሕብረተሰብ ሓደገኛ ዝኾነ ሕማም'ዩ። እቲ ረኽሲ ከባኻ ናብ ካልእ ሰብ ከይመሓላለፍ ክትከላኸል ሓላፍነትካ'ዩ። ሓደጋ ምልባድ እንተ ኣጋጢሙ፤ ነቲ ካልኣይካ ሰብ ብዛዕባ ሕማምካ ክትሕብሮ ግድን'ዩ። እቲ ተላባዒ ሕማም ብመሰረት ኣብ'ቲ ሕጊ ጠቕሰዎም ዘለዉ ኹነታት ከይመሓላለፍ ንምግታእ ዝግበሩ ቕድመ ጥንቃቕታት ኣብ'ዚ ታሕቲ ተዘርዚሮም ኣለዉ። መብጣሕተኣም እዞም ዝርዝራት ንኹሎም ኤች-ኣይቪ ዘለዎም ሰባት ዝምልከቱ ክኾኑ ኸለዉ ገሊኡም ከዓ ኣብ ኹነታትካ ዝምረከሱን ምስ ግዜ ኸቀያዩ ዝኸእሉን'ዮም። ካብ'ዞም ኣብ ታሕቲ ተዘርዚሮም ዘለዉ ቕድመ ጥንቃቕታት ኣዩኖት'ዮም ምሳኻ ዝኸዱ ዝውስን ሓኪምካ'ዩ።

1. ደም፣ ኣካል ወይ ኣካሊ ት ኣይትለግስ።
2. ስሪንጋታትን/ቱቦታትን ካልኣት ኣብ ፍወሳዊ(መዲሲናዊ) መዓላ ዝውዕሉ መውግኢ መራፍእን ትጥቀም እንተ ኾይንካ፤ ካልኣት ነቲ መርፍእ ክጥቀምሉ ኣይተፍቅድ።
3. ናርኮቲካ ደኹን ካልእ ንምውሳድ ስሪንጋ/ትቦ ወይ ተመሳሳሊ ትጥቀም እንተ ኿ ንካ፡ ካልኣት ሰባት ነቲ መርፍእ ክጥቀምሉ ኣይተፍቅድ። ንመሓወሲ ናርኮቲካ ዝኸውን ሓባራዊ ኩባያ ኣይትጠቐም። ኩሎም ዓይነታት መራፍእ ዝኾኑ መሳርሒ፤ ንኸልኣት ሰባት ለበዳ ሓደጋ ብዘደሰሰቡ ኣገባብ ክትሓተን ክጎሓፍን ይግባእ።
4. ኣብ ሓፈሻዊ ሕክምናን ኣብ ሕክምና ስንን ክትረኣ ከለኻ፤ እቲ ዝግበረልካ ሕክምና ናይ መውጋእትን መብጣሕትን ሓደጋታት እንተ ኣለዎ፤ ከም ኣብነት መብጣሕታዊ ሕክምና(ኦፕረሽን) ክጥቀስ ይከኣል፤ ግድን ነቶም ክፍሊ ሕክምና "ተላባዒ ደም" ከም ዘለካ ክትሕብሮም ይግባዕኣካ። ኣብ ሓፈሻዊ ሕክምናን ሕክምና ስንን ዝግበሩ፤ ምርመራ ደምን መውጋእቲ መርፍእን ዝሓቕፉ፤ ቀለልቲ ተራ ዝኾኑ ምርመራታት ግን እንተ ዘይደሊ ኻ ምሕባር ኣዩድልዩካን'ዩ።
5. ክብጥሉ(ክሓርዱ) ዝኸእሉ ከም መለጻዪ ጮግሪ ዝኣመሰሉ ነገራት ምስ ካልኣት ኣይትወሃሃብ።
6. እቲ ሓኪምካ ኣድላይቲ'ዮም ዝበሎም ምምልላሳት(ምክትታላት) ሕክምና ግድን ክትኸይም ኣለካ።

ጌጋታት'ዮም ትብሎም ቅድመ ጥንቃቕታት(መምርሕታት) እንተ ተዋሂብካ፤ ነቲ ኣብ ዘባዊ ምምሕዳር ሕክምና ዘሎ ሓኪም ተላባዒ ሕማም ተወከሶ።